

Кочнєва А. О., асистент,
кафедра кримінального права і процесу
Сучков І.О., студент,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ СЛІДЧИМ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З АВІКАТАСТРОФАМИ

В останні роки в країні (як і в інших країнах колишнього СРСР) збільшилася кількість техногенних катастроф. Спеціальні урядові комісії з ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного характеру називають переважно тільки дві причини аварій: зношення техніки та людський фактор (зокрема, розвал промисловості, різке зменшення фінансових можливостей підприємств призвели до фактичного закриття фінансування програм, спрямованих на заміну старої техніки та на забезпечення належних умов праці, підтримання техніки безпеки на виробництві) [3, с.547].

Складність для слідчого полягає саме в тому, щоб визначити, що стало причиною авіакатастрофи: умисна дія особи або групи осіб, або інцидент, який пов'язаний з використанням повітряних суден із відхиленням від нормального функціонування хоч би одного з елементів авіаційно-транспортної системи.

Рішення щодо наявності складу злочину у авіакатастрофі слідчий приймає після опрацювання, перевірки та встановлення криміналістично-значущих даних, які ґрунтуються на матеріалах, зроблених підкомісіями: льотної, адміністративної та інженерно-технічної.

Актуальними проблемами застосування криміналістичної тактики як в розслідуванні авіакатастроф, так і всіх злочинів взагалі полягає в двох чинниках: в об'єктивному чиннику; в суб'єктивному чиннику.

Суть об'єктивного чинника полягає у недостатньому забезпеченні слідчих дій, як матеріального забезпечення (певних технічних засобів, сучасних

лабораторій, тощо), так й інформативної забезпеченості. Останнє особливо стосується злочинів пов'язаних з авіакатастрофами, оскільки найчастіше розвиток та вирішення справи залежить не від певних слідчих дій, а від судової експертизи, якість, об'єктивність, вичерпність якої на пряму залежить від всебічного забезпечення.

Що ж до суб'єктивного чинника, то він полягає в тому, що не завжди слідчі, слідчі судді, судді, прокурори, оперативні працівники відповідають тим вимогам та кваліфікації, які до них застосовуються. Також, не можна не сказати про розповсюдженість корупції, що має великий вплив на розвиток та вирішення справи. Не можна забувати і про те, що на даному етапі розвитку, держава не зовсім вчасно поновлює наукові положення та літературу щодо теоретичних та практичних основ криміналістичної тактики. Враховуючи важливість систематичної тактичної підготовки молодих працівників, підкреслюючи тим самим її значення, водночас необхідно визнати, що самостійний процес отримання додаткових знань працівниками займає недостатньо часу [1, с. 197]. У ході опитування встановлено й джерела отримання криміналістичних тактичних знань, якими зазвичай є: підручники з криміналістики (46 %); навчальні посібники (34 %); практичні посібники (32%); монографії (24 %); дисертації (2 %), поради колег по роботі (58 %). А зважаючи на те, що більшість кадрів працює ще з часів СРСР, то їх практичні поради в наш час просто не актуальні, і зважаючи на це, молоді кадри починають свою кар'єру вже відстаючи від сучасних умов [2, с. 646].

При розслідуванні авіакатастрофи, слідчому необхідно встановити, яку саме судову експертизу йому потрібно призначити для отримання чи підтвердження доказової інформації, оскільки загальних доказових джерел в авіакатастрофах просто не може бути, оскільки як правило все знищено[4, с 493]. Такими криміналістичними експертизами можуть бути: техніко-криміналістична експертиза, авіатехнічна експертиза, судово-медична експертиза, криміналістична вибухотехнічна експертиза.

Ще однією експертизою, яка є досить важливою при розслідуванні авіакатастрофи криміналістична вибухотехнічна експертиза – це галузь

криміналістики, яка вивчає вибухові речовини, засоби вибухів, вибухові прилади і сліди їх застосування. Вона сприяє встановленню не тільки об'єктивної, а й суб'єктивної сторони злочину шляхом дослідження обставин, що вказують на навмисне чи необережне вбивство, і має також з'ясувати умови й обставини, що сприяли здійсненню злочинів з використанням вибухових речовин, вибухових пристроїв, боєприпасів та їх комплектуючих, що містять вибухові речовини. Ця експертиза може також вирішувати ситуаційні задачі з метою встановлення механізму події, відтворення матеріальної обстановки, розташування людей щодо вибухового пристрою на момент вибуху, технічної можливості приведення в дію вибухового пристрою за певних обставин тощо [3, с. 403].

Як висновок, потрібно зазначити, що саме використання слідчим експертизи, з поміж інших процесуальних дій, яких повинен вжити слідчий при розслідуванні авіакатастроф є безперечно важливим елементом проведення та розкриття злочинів в авіаційній сфері, оскільки саме за допомогою вчинення цих процесуальних дій слідчому надана можливість визначити шляхи розкриття, розслідування та іншої протидії злочинам, окреслення обставин, які підлягають з'ясуванню, а також встановлення найдоцільніших строків проведення необхідних процесуальних, інших процесуальних і позапроцесуальних дій та оперативно-розшукових заходів.

Література

1. Збірник методичних рекомендацій з питань розкриття та розслідування злочинів слідчими та оперативними працівниками органів внутрішніх справ / Під редакцією П.В. Коляди. – К: ГСУ МВС, 2001. – 240 с.
2. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : [підручник] / М.В. Плішкін; [за ред. канд. юрид. наук Ю. Ф. Кравченка]. – К. : НАВСУ, 1999. – 702 с.
3. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. – К.: Кондор, 2005. – 588 с.
4. Скригонюк М.І. Криміналістика : [підручник] / М.І. Скригонюк. – К. : Атіка, 2007. – 584 с.